

samenhang van kerk en rijk Gods is de beheerschen-
de gedachte van Ef. 1.

Tevens wordt de centrale positie van de kerk in
dat rijk met nadruk gepredikt.

Immers, wel is Christus Hoofd boven alle dingen,
en tevens Hoofd van de kerk, maar Zijn positie van
Hoofd verschilt naar gelang van Zijn relatie tot het
rijk Gods dan wel van die tot de kerk sprake is. Hij
is Hoofd boven alle dingen maar Hoofd van de
kerk. De gemeente is immers Zijn lichaam, het rijk
is dat niet. Van Zijn gemeente is Hij niet alleen de
opperste Gezagdrager, maar tevens in „organischen”
zin het Hoofd. De verbondenheid met Zijn gemeente
is dus van een andere aardheid dan die met het
rijk.

Omdat de gemeente in een bijzondere betrekking
staat met den Christus, is haar plaats in het rijk cen-
traal. Van kerk en koninkrijk beide is de Christus
het Hoofd, maar van de kerk in specialen zin. Zij is
immers Zijn lichaam (vs 23).

Diezelfde gedachte wordt ook nog op andere wijze
uitgedrukt. Kerk en rijk Gods worden beide van Chris-
tus uit vervuld. Hij vervult alle dingen (het rijk Gods)
in alle opzichten. God heeft immers door Hem alle
dingen weer in de rechte verhouding teruggebracht
(Col. 1:20). Het verzoeningswerk van den Christus
omspant den ganschen kosmos.

Maar de kerk is in bijzonderen zin van Zijn gena-
deschatten vol. Ook u, juist u, heeft Hij mede ver-
zoend (Col. 1:21). Daarom heet de kerk in Ef. 1:23
„het vervulsel” van den Christus. Kerk en rijk Gods
deelen beide in de volheid van Christus' verlossings-
werk, maar de kerk neemt in dat rijk een zeer bijzon-
dere plaats in. De leden der kerk mogen zich vol-
maakt weten in Hem, Die het Hoofd is van alle over-
heid en macht (Col. 2:10). In Hem, in wien al de
volheid Gods lichamelijk woont, hebben zij de volheid
verkregen.

Tegenover Dr Westerink gelooven wij, dat de brie-
ven van Efeze en Colosse met nadruk de eenheid van
kerk en koninkrijk Gods leeren en tevens ons predi-
ken de centrale plaats van de kerk in dat rijk.

De eenheid ligt met name ook in den Christus, Die
Hoofd is van beide en wiens ambtsbevoegdheden niet
gescheiden zijn, doch Die Zijn macht in het rijk aan-
wendt ten behoeve van Zijn gemeente, die Zijn lichaam
is. Meer dan een „personeele unie” is hier!

De Schrift verkondigt ons hetzelfde ook op andere
plaatsen. We denken aan de tendentie van het evan-
gelie naar Matth. 28, dat spreekt van Jezus Christus
den Priester-Koning uit het geslacht van David (vgl.
o.a. Matth. 1) en dat uitloopt in de prediking van de
universele heerschappij van den Christus: „Mij is
gegeven alle macht in hemel en op aarde. Gaat dan
henen, maakt al de volken tot Mijne discipelen en doopt
hen.....” (Matth. 28:18 e.v.). Het bevel tot verga-
dering van de kerk wordt gegeven door den Koning
in het rijk Gods. De aangestelde Koning wil een ge-
hoorzaam volk en een trouwe volksvergadering. Ook
uit dit woord blijkt, dat kerk en koninkrijk Gods een
sterker eenheid vormen dan die van slechts een per-
soneele unie.

We noemen nog het boek Openbaring. In overeen-
stemming met den aanhef, den zegengroot „van Jezus
Christus, den getrouwen getuige, den eerstgeborene
der dooden en den overste van de koningen der aarde”
(Openb. 1:5) spreekt de Openbaring telkens van het
koningschap van den Christus over de kerk en over
het Rijk Gods.

De verschijning op Padmos is van Hem, Die naar
Daniël 7 als de in de historie opgetreden Zoon des
menschen na Zijn lijden en sterven (vs 18) het ko-
ningschap in het rijk der hemelen heeft aanvaard.

Als Koning van Gods Rijk is Hij tevens Heer der
kerk. De verheerlijkte Zoon des menschen heeft als
Hoofd boven alle dingen de sleutels van den dood en
van 't doodenrijk (vs 18) en daarom kon Hij als Koning
der kerk aan Zijn gemeente geven de sleutels van het
koninkrijk der hemelen (Matth. 16:19).

Hij is de Heer, de Kurios, door Wien de Vader alle
dingen regeert en als zoodanig is Hij tevens Hoofd
van de gemeente. Hij heeft immers de zeven sterren
in Zijn rechterhand en wandelt tusschen de zeven
gouden kandelaars (vs 16, 20, 2:1). Hij heeft de ab-
solute zeggenschap en macht over de ambtsdragers,
gelijk Hij ook zelf voortdurend toezicht houdt op Zijn
kerken.

De eenheid van het koningschap van den Christus
in het rijk Gods en over de kerk komt in het eerste
hoofdstuk van het boek Openbaring sterk naar voren.

Trouwens dat is in heel dit bijbelboek het geval.
De kerkleden, die overwinnen, ontvangen van Chris-
tus het recht met Hem te zitten op Zijn troon, gelijk
Hijzelf na Zijn overwinning van den Vader de troon-
bevoegdheid heeft ontvangen (Openb. 3:21). Die
troonbevoegdheid heeft Hij gekregen als de leeuw uit
den stam van Juda, de wortel Davids (Openb. 5:5).

De wereldgeschiedenis wordt geleid door het Lam,
dat staat als geslacht (Openb. 5:6 e.v.). Dit Lam is
het Hoofd der kerk, Die de Zijnen kocht door Zijn
bloed en zoo Zijn gemeente maakte tot een koninkrijk
en tot priesters voor God (vs. 10). Het is door dit
Lam, het Hoofd der kerk, dat de Vader alle ding
regeert.

Telkens komt in het boek Openbaring de onver-
brekelijke samenhang van de ambtelijke bevoegdheden

van den Christus ten aanzien van rijk Gods en kerk
duidelijk naar voren.

Na de zevende bazuin komen luide stemmen ver-
kondigen: „Het koningschap over de wereld is ge-
komen aan onzen Heere en aan Zijn Gezalfde en
Hij zal Koning zijn tot in alle eeuwigheden”. En
daarop volgt het loflied van de vierentwintig ouder-
lingen (Openb. 11:15 e.v.).

Wat blijft er zoo over van de sterke (onder)schei-
ding tusschen de bevoegdheid van Christus als Hoofd
van de kerk en de waardigheid van Hem als koning
in Gods Rijk?

Dr Westerink heeft deze scherpe distinctie, die in
zijn betoogen tot een absolute scheiding wordt, ge-
maakt om daarop zijn leer van kerk en koninkrijk
Gods als aparte terreinen te kunnen fundeeren.

Op deze wijze wil hij trachten „de kwestie van de
samenwerking van geloovigen op alle levensterreinen”
op te lossen.

Deze poging is echter ondeugdelijk. Immers de
sterke (onder)scheiding, waarvan zij uitgaat, blijkt
geen stand te kunnen houden tegenover het klaar en
doorlopend getuigenis, dat de Schriften geven inzake
den samenhang van kerk en koninkrijk Gods.

Deze samenhang wordt ons zeer sterk gepredikt in
de verkondiging van het werk van den Christus en
van de ambtsbevoegdheden, welke Hij vandaag bezit
en uitoefent.

Door Zijn dood heeft Christus Zich Zijn gemeente

verworven en tevens de heerschappij over alle dingen.
Hij is nu verhoogd om Israël boete en zondenvergeving
te verleenen (Hand. 5:31). De brieven aan Efeze en
Colosse verkondigen: het Hoofd boven alle dingen is
de Koning der kerk.

En Openb. 5 predikt: het Lam, dat staat als ge-
slacht, voert den raad Gods over deze wereld uit. Hij
beheerscht als Overste van de koningen der aarde de
geschiedenis. Van Hem zijn de overheden en vorsten
afhankelijk en bij Zijn gratie mogen zij hun bewind
uitoefenen. Het Hoofd der kerk is de Koning van
alle dingen.

Het Hoofd boven alle dingen is de Koning der kerk
(Matth. 28, Ef. 1, Col. 1 en 2, Openb. 1).

En het Hoofd der kerk is de Koning van alle din-
gen (Openb. 5).

Waarlijk, meer dan een personeele unie is hier!

Daarom mag de Catechismus onder verwijzing naar
Ef. 1, Col. 1 en Matth. 28 den inhoud van deze Schrift-
plaatsen in omgekeerde formuleering belijden: Chris-
tus is daarom ten hemel gevaren, opdat Hij Zichzelf
daar bewijze als het Hoofd Zijner christelijke kerk,
door Wien de Vader alle ding regeert (Zond. 19).

Over het onderricht van den Catechismus inzake de
verhouding van kerk en koninkrijk Gods willen wij
in volgende artikelen afzonderlijk spreken. Want ook
daarover heeft Dr Westerink heel dwaze dingen ge-
schreven.

Amsterdam.

J. FABER.

POLITIEK EN SOCIAAL LEVEN

Het C.N.V. op marsch achter het roode vaandel

De rechtvaardiging van dit alarmeerende opschrift
vormt de voor ons liggende Boodschap van het Hoofd-
bestuur aan de leden van de Nederlandsche Vereeni-
ging van Christelijke Kantoor- en Handelsbedienden,
uitgegeven onder den titel: „De strijd voor VERNIEU-
WING der SAMENLEVING.

Met name grondt zich onze klacht en aanklacht op
deze passage:

„Maar de grondgedachten van de Mozaïsche wet-
geving op dit punt:

a. geen groote bezitters met een heirleger slaven en
b. ieder heeft recht op de vruchten van het
werk zijner handen, hebben voor de tegenwoordige
bezits-situatie van de productiemiddelen dit te zeggen,
dat de arbeider in loondienst op
grond van zijn produceerende ar-
beid eigenaar wordt van wat hij
produceert. Waar hij nooit zelfstandig, maar
steeds in samenwerking met collega's en leiders pro-
duceert en waar hij bovendien werkt met grondstof-
fen en machines, hem door anderen ter beschikking
gesteld (kapitaalbezitters) wordt dit eigen-
domsrecht der arbeiders op het
product hunner handen een recht
van mede-eigendom”. (Spatiëring van
ons, G.).

Heel eenvoudig wordt hier geleerd, dat „in de te-
genwoordige bezits-situatie” (alsof de eigendom van
situaties afhankelijk was en zich daarnaar wijzigde,
G.) het hout van den timmerman is, maar dat de kast
die de knecht maakt in loondienst van zijn baas het
eigendom is van den timmerman en zijn knecht. Zoo-
als men weet behoort deze Vereniging van Christe-
lijke Kantoor- en Handelsbedienden tot de bij het C.
N.V. aangesloten organisaties. In „De Roeper” van
8 Oct. j.l. heeft de heer v. d. Wal er zijn verheuging
over uitgesproken, dat na al de kritiek, welke uit onzen
kring op het C.N.V. is uitgeoefend er thans uit ons
midden eens een ander geluid wordt gehoord. Verwe-
zen wordt daarbij naar het woord, dat ds D. van Dijk
uit Groningen sprak op een familietoogdag van de
Christelijke Houthewerksbond te Groningen. Hij gaf
daar deze aanbeveling door: „Blijf wat gij zijt en houd
wat gij hebt”.

Wij zijn het daarmee geheel eens en het is dan ook
geheel in de lijn van dezen raad dat ook ligt onze
scherpe kritiek, omdat uit stellingen als de boven-
staande van het genoemde hoofdbestuur duidelijk gaat
worden voor iedereen, dat het C.N.V. niet meer is wat
het was en verloren heeft wat het bezat, de onder-
worpenheid aan de Wet Gods. En omdat nu niemand
zal denken, dat hierin weer het scherpe afwijzende
woord gesproken wordt van den een of anderen, be-
weerden doch nog nimmer als zoodanig bewezen, ex-
tremist of absolutist onder de Vrijgemaakten — ook
al hopen wij ons ten aanzien van ons standpunt nader
te verklaren in dezen — willen wij er op wijzen, dat
wanneer wij gedachten als de bovenstaande als ko-
mende uit het roode kamp verwerpen, wij niet anders
doen, dan spreken in de lijn, van hetgeen van A.R.
zijde reeds jaren geleden is betoogd, ook al is het zeer
de vraag, of men het toen geschrevene, nu nog voor
zijn rekening neemt in den kring van deze partij. Wij
hebben het oog op hetgeen in de „Antirevolutionaire
Staatkunde”, het driemaandelijksch orgaan van de Dr.
A. Kuypertstichting, 3en jaargang, geschreven werd
door dr W. A. van Es in diens studie: „Het gezag en
de eigendomsverhoudingen zooals deze naar voren ko-
men in verband met de medezeggenschap”.

Wij citeren ten bewijze punt IV en IX uit de sa-
menvatting (blz. 371):

„De eigendomsverhoudingen in het bedrijf zijn daar-
op gegrond, dat een onderneming als vrucht van het
initiatief, de energie, het inbrengen van kapitaal in
allerlei vorm, het dragen van risico enz. van en door
den ondernemer, ook diens eigendom is, en hem daar-
over nu binnen de grenzen van Goddelijke en mensche-
lijke wet de volle, vrije beschikking toekomt. Wie als
werknemer in een bedrijf werkzaam wordt en daar-
mede tot deze machtsfeer van den ondernemer ingaat,
heeft daarin ook de eigendoms-bevoegdheden van den
ondernemer te erkennen, en zich te onderwerpen aan
wat daaruit ook met het oog op hemzelf voortvloeit”.

„IX. Ten aanzien van de medezeggenschap van den
werknemer, in de (technische en commerciële) lei-
ding van de onderneming, moet wel worden onder-
scheiden tusschen een natuurlijk, geheel op per-
soonlijke verhoudingen gegrond overleg, gelijk die (be-
doeld zal zijn: dit, G.) vaak bij dienstverhoudingen
voorkomt, en een bepaald, bij contract of wet gere-
geld, formeel medezeggenschapsrecht. Zulk een
recht met betrekking tot die — b.v. commerciële —
leiding van de onderneming, welke principieel buiten
de gezagsverhouding tusschen werkgever en werknemer
in de onderneming omgaat, wettelijk of contract-
ueel voor te schrijven, is een inbreuk op
de eigendomsbevoegdheden vanden
ondernemer, en moet daarom als
socialisme en klassenstrijd wor-
den afgewezen. Of in bijzondere omstandig-
heden toch ook hierover wel eens eenig overleg met
de werknemers aanbeveling verdient, moet aan deze
omstandigheden en aan het oordeel der ondernemers
worden overgelaten”.

‘t Gespatiëerde in den voorlaatsten zin is door ons
aangebracht om bijzondere aandacht ervoor te vragen,
dat in 1929 vanuit de Abraham Kuypertstichting het-
zelfde werd betoogd, als door ons bovenstaand werd
gesteld, en rechtstreeksch vuur werd gelegd op deze
roode stelling van het in de wet verankerd recht op
medezeggenschap. Nu is deze eigen stelling verlaten
en prijsgegeven en verlangt men alleen dat de Onder-
nemingsraden, waarin dit recht op medezeggenschap
moet uitkomen, wettelijk zullen worden geregeld niet
bij afzonderlijke wet, maar in het kader van de wet
op de Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie. De laa-
ste kamerdebatten hebben het bewezen. Wat in 1929
heette te zijn socialisme en klassenstrijd is nu een be-
geerenswaardig goed.

Toen wij in de reeks artikelen, waarin wij onzer-
zijds de aandacht richtten op de gezags-crisis, aanwe-
zig in den in onzen tijd van tal van zijden gestelden
eisch op medezeggenschap voor den arbeider in loon-
dienst, ons met dit medezeggenschapsrecht, zooals het
voorgestaan wordt, bezighielden, wezen wij er van
onzen kant ook reeds op, dat men goed in het oog
moet houden, dat het hierbij om geheel iets anders
gaat, dan om het natuurlijk overleg tusschen patroon
en arbeider, tusschen baas en knecht over het werk
en den goeden gang van zaken in werkplaats of fa-
briek. Waar zulk een natuurlijk overleg ontbreekt,
daar moeten de zaken slecht gaan en dreigt de onder-
gang. Het gaat dan ook niet om dit natuurlijk over-
leg in de onderneming, het gaat om een medezeggen-
schap, waarin het woord zeggenschap in meerdere of
mindere mate, met evenwel alleen kwantitatief ver-
schil, de betekenis heeft van mede-gezag. Het gaat
om macht en invloed.

Daarom kon een schrijver als de heer Ruppert ook
spreken van een recht in beginsel voor den arbeider
om mee te spreken bij aanstelling en ontslag van den
ondernemer in diens onderneming. Bij de groote N.V.

stond h
moeilijk
toond,
de klein
gen val
deel, da
een prij
aantast
Se en 1
eisch vi
Boodsch
eerste l
laatste
wel m
beroep
eigend
ring va
had zie
zich te
slist he
juist de

Amice
Willer
is het
wat er
voorviel
wijzen.
zegd in
derne w
de ang
Wij n
scheiden
Daar
afwijzen
dat het
als Jasp
bel, ma
dat slec
waarhe
redding
Men
verkondi
zijn zij
dwaling
Heeler
niet, om
der zeke
Die ze
thans el
En zij
Maar
valsche
kende u
zoo spre
opstand
Schrift.
ook niet
historie
want hij
Zoo is
kaansche
„brilliant
ste werk
Maar
naamgen
een eeu
heerschte
En vo
profeet
te denke
van Eur
anderen
Als er
mensch
wil om z
leed te v
Het is
als het r
Weinu
torie de g
Thans
een gans
De An
een dubb
schepper
leden, zag
Daar w
door de
werden g
teit.
Volks
democrat
alleen ev
staatslied
uitwerkin
beginsel
Prinster
Een ty
je van d
Het is
De diplom
Het wa

dingen.
ergeving
Efeze en
ingen is

als ge-
ult. Hij
arde de
vorsten
bewind
ing van

ier kerk

alle din-

ler!
ng naar
Schrift-
Chris-
chzelfven
te kerk,
19).

zake de
llen wij
ant ook
gen ge-

FABER.

EVEN

in daar-
van het
taal in
en door
m daar-
tensche-
Wie als
n daar-
ingaat,
van den
pen aan
vloet".
van den
le) lel-
onder-
op per-
die (be-
dullingen
et gere-
ik een
llele —
buiten
werkne-
contract-
k op
n den
n als
wor-
standig-
leg met
an deze
nemers

oor ons
vragen,
ng het-
d werd
op deze
echt op
verlaten
Onder-
mschap
ld niet
de wet
e laat-
in 1929
een be-

onzer-
aanwe-
stelden
n loon-
als het
er van
iet oog
anders
patroon
t werk
of fa-
breekt,
onder-
k over-
zeggen-
dere of
ef ver-
et gaat

rt ook
rbeider
an den
e N.V.

stond het voor hem vast, bij de andere zaken lag het moeilijker en ingewikkelder. Wij hebben toen aange- toond, dat dit een halfslachtigheid is en dat juist bij de kleinere zaken het best de principieele verhoudin- gen vallen te bewijzen. Toen reeds waren wij van oor- deel, dat het vroeg of laat zou moeten komen of tot een prijsgeven van de daarin voor ons besef gelegen aantasting van het bezit en derhalve strijdt met het 8e en 10e gebod, of tot een publiek breken met het eisch van de Wet des Heeren. Deze voor ons liggende Boodschap geeft een duidelijke aanwijzing, dat onze eerste hoop niet in vervulling is gegaan en dat onze laatste vrees gegrond is gebleken. Overigens doet het wel merkwaardig aan, dat men zich in deze brochure beroept op dr W. A. van Es en diens proefschrift: „De eigendom in de Pentateuch" voor de thetische fundee- ring van dit eigendomsrecht van den arbeider. Men had zich m.i. moeilijk iemand kunnen uitkiezen, die zich tegen deze eischen van het C.N.V. meer be- slist heeft uitgesproken, zooals wij aantoonen, dan juist deze schrijver.

P. GROEN.

GRONINGER Brieven

Amice frater.

Willen wij de teekenen van onzen tijd verstaan, dan is het niet ondienslig onze dagen te vergelijken met wat er precies een eeuw geleden in ons werelddeel voorviel. Op één zeer bijzondere trek wil ik U thans wijzen. Ni. op de vlucht in de historie, of beter ge- zegd in de wijsbegeerte der historie, waaruit de mo- derne wijzen kracht en troost willen putten voor de angstvolle bewegingen van onzen tijd.

Wij moeten bij die wijzen steeds tweeërlei onder- scheiden.

Daar zijn er onder, die de Heilige Schrift algeheel afwijzen, en buiten haar om het licht willen vinden, dat het heden verklaart. Zij zijn ongelooften, kunnen, als Jaspers, een zeker respect hebben voor den Bij- bel, maar zij zeggen: dat is een particulier geloof, dat slechts zeer weinigen bindt. Hier beneden is de waarheid niet. De wijsheid van den mensch moet redding brengen.

Men kan hen geen valsche profeten noemen. Zij verkondigen een heel ernstige dwaling en ongewaars- lijke zijn zij zeker niet. Een dier wijzen zei: de kracht der dwaling is even sterk als die der zekerheid.

Heelemaal juist is deze opmerking niet. Vooral niet, omdat de dwaling graag optreedt in het kleed der zekerheid.

Die zekerheid hebben de ongelooften wijzen van thans eigenlijk niet.

En zij zijn eerlijk in dat opzicht.

Maar daar is een veel gevaarlijker groep. Die der valsche profeten, door de Schrift geteekend als spre- kende uit hun eigen hart. Maar zij zeggen meteen: zoo spreekt de Heere. Zij kleeden de dwaling van den opstand tegen God en Zijn Woord in het kleed der Schrift. Dat doet Jaspers niet. Dat deed een Spengler ook niet. Maar Toynbee wel. Ik sprak een bekend historicus, die meende dezen man een christen te zijn, want hij haalde de Schrift telkens weer aan.

Zoo is het nu in nog sterkere mate bij den Ameri- kaanschen theoloog, ten onzent aangekondigd als een „brilliant theoloog", Reinhold Niebuhr, in zijn jong- ste werk: „Faith and history", geloof en historie.

Maar deze Niebuhr herinnert onwillekeurig aan 'n naamgenoot, een Duitsch geleerde, wiens wijsheid een eeuw geleden mee de geesten in Europa be- heerschte.

En voor ik nu over den Amerikaanschen valschen profet iets vertel, is het niet kwaad aan 1848 eens te denken, toen ook de vlucht in de historie het gelaat van Europa, naar beloofd werd, zoo heerlijk zou ver- anderen en, verhelderen.

Als er één ding is, waaraan de in zonde gevallen mensch hardnekkig vasthoudt, dan is het aan den wil om zich zelf te redden en de menschheid van alle leed te verlossen.

Het is de revolutiegeest, die in ons aller hart woont, als het niet door het Woord Gods wordt beheerscht. Welnu — in 1848 werd gezegd: laat ons in de his- torie de gegevens vinden voor de redding van het heden.

Thans in 1949 is het weer precies zoo, maar nu met een gansch andere, tegengestelde leus.

De Amerikaan Niebuhr constateert, dat de mensch een dubbelzinnig wezen is: schepel der historie en schepper der historie. Zijn naamgenoot, in 1830 over- leden, zag die dubbelzinnigheid niet zoo.

Daar waren in de vorige eeuw twee beginse'en, die door de mannen der revolutie als de eenig vruchtbare werden gezien: de volkssouvereiniteit en de nationali- teit.

Volkssouvereiniteit wordt thans veelal genoemd: democratie. Ik spreek daarover thans niet, maar wil alleen even doen zien, hoe weinig kracht er bij de staatsleden van die dagen was tegen dit beginsel. De uitwerking er van keerden zij in 1848 met gewo'd. Het beginsel bleven zij handhaven. Iets waarop Groen van Prinsterer niet moede werd telkens weer te wijzen.

Een typisch voorbeeld daarvan vond ik in een werk- je van den Franschen diplomaat De Broglie.

Het is getiteld: La Diplomatie et le droit nouveau. De diplomatie en het nieuwe recht.

Het was in 1868, dat hij schreef: het zou tijdverlies

zijn aan de volkssouvereiniteit hetzij lof hetzij critiek te wijden. Men critiseert niet, als men voor een nood- zakelijkheid staat. Men tracht zich daaraan te confor- meeren. De volkssouvereiniteit heeft nu eenmaal in de wereld de heerschappij gewonnen en zij heeft een voort- gang als door een natuurwet gedreven. Er zijn volken geweest, die de zon aanbaden en andere, die haar vloekten. Onze wijzen doen niet meer zoo, zij trachten haar bewegingen en wetten te verstaan.

En zoo behoorden de overheden het ook te doen. Na veel dwaasheid keert de voorzichtigheid wel terug. En men moest dus het algemeen stemrecht in beginsel aan- vaarden, maar het binden aan voorwaarden, zoodat alleen de verstandige menschen de leiding behielden.

Zoo redeneerde Thorbecke ook.

En De Broglie zei: zoo zal het soevereine volk ook iets van de oude diplomatie willen leeren, in het bij- zonder dan de waarde van het statenevenwicht.

Wij hebben gezien, hoe Jaspers precies zoo redeneert. Wij gaan naar de wereldeenheid toe, en hoe vreeslijk kan dat worden, maar laat ons hopen, dat de socialis- ten, de democraten, met hun plannen, uitermate voor- zichtig zullen voortgaan.

Het mag ons zeker verbazen, dat de mannen, die voor de antifrevolutionaire en christelijke historische partij de buitenlandsche politiek in onze Tweede Kamer be- spraken, feitelijk eenzelfde lijn volgen. Toegeven aan de idee der revolutie — er is toch niets aan te doen — maar dan een voorzichtig verdrag daarmee aangaan. Daar komt hun houding ten slotte op neer. En dit moeten wij wel goed zien, want zoo wordt ook het ge- reformeerde volk door deze gedachte thans verleid.

Thans klinkt de roep: eenheid der menschheid, die een feit is. De afstanden vallen weg.

Wereldeenheden, eenheid van West Europa, liefst van gansch ons werelddeel. Wereldkerk en wereldvrede en wereldveiligheid. De staten geven een stuk van hun soevereiniteit op aan een macht boven hen. En dat stuk zal wel al grooter moeten worden.

Maar een eeuw geleden trad de revolutie op in een heel ander gewaad. Dat van de nationaliteit.

Voor de mannen van 1789 was die nationaliteit niet meer dan een begrip, dat inzonderheid door Napoleon werd aangewend om zijn wereldheerschappij te bouwen. En voor zijn geweld schrok men terug. Dat beviel niet al te recht, al lagen de vorsten van die dagen ook voor hem als op de knieën.

De vraag rees: wat is nationaliteit? Is zij het r a s ? Iets wat Hitler op den voorgrond weer plaatste; van- daar den naam nationaal voor socialisme?

Maar Europa is een mengsel van rassen. Dat geldt voor alle volken, maar men zag dit het sterkst in Oos- tenrijk en Hongarije.

Zou men het kenmerk van de taal kiezen? Maar daar waren twee- en drietalige naties als België en Zwitserland. Was het grondgebied het kenmerk? Maar dan kwam het beginsel der „natuurlijke grenzen" en men had ervaren, hoe Napoleon daarmee omsprong. Was ons land, volgens hem, niet een aanslibsel der Fransche rivieren?

Heel de negentiende eeuw door is over de vraag van de verhouding van nationaliteit en staat nagedacht en een uitgebreide litteratuur is daaromtrent ontstaan. Sommige wijzen zongen: de natie, dat is de ziel van den staat. Maar wat is de natie?

En hier nu kwam de romantiek het rationalisme te hulp.

En nu noem ik de namen: Niebuhr en Savigny.

Men riep, om te weten wat een natie is, het oud verleden op.

De historie zou het antwoord moeten geven.

Er kwam een groote liefde voor het heel oud ver- leden. Niet alleen voor dat der middeleeuwen, zooals een Walter Scott die teekende in zijn „Waverley-serie" — Van Lennep en Oltmans hier deden hem heel aard- dig na — maar ook voor een nog veel verder verleden dat der antieke wereld, Griekenland en Rome.

Hoe werden in de negentiende eeuw die oude sta- ten geromantiseerd. Men kwam tot de conclusie, dat de nationaliteit niet maar een redebegrip was, maar wortelde in de historie van een volk.

De archeologen, de philologen, de historici kwamen aan het woord. Het z.g.n. historicisme kwam op. Er waren ook christelijke politici, die meer of minder in die fout vielen. Ik noem een Von Stahl. Men zegt ook wel: Groen, maar dat is een misvatting.

Groen sprak zeer terecht van het: er is geschied. Maar daar boven stond: er staat geschreven. De histo- rie is uiteraard van betekenis, maar wij verstaan haar lessen alleen in het licht van het Woord Gods. De historische school hield zich echter met deze waarheid weinig op. Voor haar werd de historie de eenige toets- steen voor de herkenning der nationaliteit, die recht gaf op een volkomen zelfstandig, onafhankelijk leven van een volk, dat recht had op zijn eigen staat. En men liet zich dan niet leiden door de rede alleen, maar veel meer door de gevoelens, de beseffen, de begeer- ten der menschen. En men schiep dat verleden zelf. De historie sprak naar de velerlei begeerten, die lijn- recht tegen elkander ingingen.

Men ging liever op de legenden en sagen en sprook- jes, die van uit het verre verleden opdoemden, en volksbezit waren geworden.

Dichters luisterden naar het oude volkslied, en von- den oude liederen, zooals die eeuwen geleden uit het hart eener natie vloeiden. Daar liep zelfs veel bedrog onder. En zoo kweekte men allerlei nationaliteiten, die

daarna weer in eenheden behoorden te worden saam- gevat: Duitsche, Italiaansche, Slavische eenheid.

Maar dit nationalisme bleef niet tot een volk be- perkt, of tot die staten, die reeds lang een eenheids- droom hadden gedroomd. In Duitschland kwam de idee der Germaansche eenheid op. De Hongaren rie- pen om het recht der Magyaarsche nationaliteit, maar rekenden daaronder ook de Croaten en Slavoniërs en Tsjechen.

Maar die nationaliteiten hadden ook hun geleerden en dichters en romanschrijvers, hun nationale helden, uit een schoon gedicht verleden. De nationaliteiten gingen tegen elkander in en het werd op den Balkan en in de Oostenrijks-Hongaarsche monarchie een hek- senketel. Een verbitterde strijd van concurrerende nationaliteiten. Men riep tegen elkander in, bevocht elkander.

En de vorsten en staatslieden der restauratie lagen, naar de uitdrukking van den Pruisischen koning, op hun buik, doodverlegen wat met dien nationalitei- ten te beginnen. Hier gold wat de Schrift zegt: Bij Hem is kracht en wijsheid; zijns is de dwalende en die doet dwalen. Hij voert de raadsleden beroofd weg en de rechters maakt Hij uitinnig. Den band der ko- ningen maakt Hij los en Hij bindt den gordel aan hun lenden. Hij voert de overheden beroofd weg en de machtigen keert Hij om. Hij beneemt den getrouwen de spraak en der ouden oordeel neemt Hij weg. Hij giet verachting over de prinsen uit en Hij verslapt den roem der geweldigen. Hij openbaart de diepten uit de duisternis en des doods schaduw brengt Hij voort in het licht. Hij vermenigvuldigt de volken en verderft hen: Hij breidt de volken uit en leidt hen. Hij neemt het hart van de hoofden des volks weg en doet hen dwalen in het woeste waar geen weg is. Zij tasten in de duisternis, waar geen weg is, en Hij doet hen dwa- len als een dronkaard. Job. 12 : 16—25.

Dat was het oordeel, dat in 1848 over Europa kwam. En weten wij niet hoe alleen wreed geweld weer eeni- ge orde in dezen chaos brengen moest? De booze vruchten van de revolutie, die opstand is tegen den Drieëenigen God.

En nu, een eeuw later, na al de ellende van twee wereldoorlogen en revoluties, komen de wijzen met een nieuw middel tot redding. Nu is het niet meer de na- tionaliteit.

Daar heeft men de ellende van gezien. Maar er is geen bekeering.

Nu is het: wereldeenheden, wereldkerk, wereldparie- ment, wereldeconomie. De historie leert nu weer heel wat anders. Maar het beginsel is hetzelfde.

Daarover echter nader.

Met hartelijke groeten en heilbede, uw toegenegen MARNIX.

PERSSCHOUW

PALEIS-REVOLUTIE.

Ds Kamphuis schrijft in Friesch kerkblad:

Dr H. Berkhof heeft in „In de Waagschaal" van 9 September 1949 een artikel geschreven naar aanleiding van de beide laatste geschriften van dr G. C. Berkou- wer, hoogleraar aan de Vrije Universiteit; of liever: dit artikel van Berkhof is een situatietekening van het dogmatisch denken in de Synodale Kerken, zoals dat zijn meest opvallende exponent heeft in het werk van Berkouwer.

Nu is „In de Waagschaal" het blad van de radicale doorbraaklieden in de Hervormde Kerk. Prof. Miskotte is hoofdredacteur en ds Buskes is redactie-secretaris. Beiden hebben ná de oorlog veel van zich doen spreken door hun overgang naar de Partij van de Arbeid. Barth is hun profet en de doorbraak van de oude antithese hun ideaal.

In dit blad nu gaat Berkhof schrijven over Berkou- wer's dogmatische positie in, wat hij noemt het „neo-calvinisme".

Eerst bespreekt hij heel in het kort Kuyper en Ba- vinck als de vaders van dit neo-calvinisme, dat z.i. in- tellectualistisch, constructief en wettisch is.

Dan komt in de dertiger jaren — naar het over- zichtje dat Berkhof geeft — de critiek van Schilder op Kuyper. Het léek een vernieuwing te worden, maar in werkelijkheid — aldus Berkhof — voerde Schilder het neo-calvinisme alleen maar tot zijn uiterste conse- quenties.

Zo is het optreden van Schilder tot een heilzame cri- sis in het neo-calvinisme geworden; men zag van welke kant men uitging. Daarop is de scheiding gekomen. En daarna is openbaar geworden dat deze Schilder-crisis heilzaam heeft gewerkt voor de Gereformeerde Ker- ken. (Bedoeld zijn natuurlijk de synodaal-gebonden kerken.) „Men is daar geschrokken van veel wat tot voor kort als normatief gold". De sfeer is milder ge- worden en men heeft zich opengesteld voor invloeden van buiten.

En in welke richting gaat het nu? Bij de beantwoor- ding van deze vraag wijst Berkhof dan op het dogma- tisch werk van Berkouwer. Er is bij hem nog wél een gereformeerde traditie. Maar „de klanken en accenten zijn anders geworden".

Berkouwer leest Calvin niet in de belichting van Beza of Voetius, maar van Luther. En het denk-iso- lement is bij hem verbroken. Berkouwer denkt synthe- tisch. Hij heeft contact met Barth gevonden. En de ver- schillen die Berkouwer met Barth heeft, worden door hem niet anders besproken dan zijn verschillen met Kuyper. Er is „dezelfde erkenning van de schriftuur- lijke bedoeling" ook als er een formulering moet afge- wezen worden.